

Yazar:
Doç. Dr. Nimet KARA KÜTÜKÇÜ
ORCID: 0000-0002-0017-7231

Editör:
Dr. Nesrin GEZİCİ
ORCID: 0000-0002-3915-2859

EYÜB B. MÛSÂ'NIN KİTÂB-I MELHAME'Sİ
(Giriş-Metin-Dizin/Sözlük)

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2025

Temmuz 2025

ISBN: 978-625-5957-95-5

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Topyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Sedef Deva ve Serdar Maşuk'a...

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
Ar.+Far.	: Arapça+Farsça
Ar.+T.	: Arapça+Türkçe
bknz.	: Bakınız
Far.	: Farsça
Far.+Ar.	: Farsça+Arapça
Far.+T.	: Farsça+Türkçe
Far.+T.+Ar.	: Farsça+Türkçe+Arapça
krş.	: Karşılaştırınız
Lat.	: Latince
Rum.	: Rumca
Sür.	: Süryanice
Sür.+Ar.	: Süryanice+Arapça
T.	: Türkçe
T.+Ar.	: Türkçe+Arapça
T.+Far.	: Türkçe+Farsça
Yun.	: Yunanca

YAZI ÇEVİRİMİ İŞARETLERİ

ء ʾ

ا a / ā / e

ب b / p

ت t

ث ṭ

ج c / ğ

ح ḥ

خ ḫ

د d

ذ z

ر r

ز z

س s

ش ṣ

ص ṣ

ض ḍ / ḏ

ط ṭ

ظ ṭ

ع ʿ

غ ğ

ف f

ق q

ك k / g / ŋ

ل l

م m

ن n

ه h / a / e

و v / o / ö / u / ü / ū

ي y / ı / i / ī

ÖN SÖZ

Eyüb Bin Musa'nın kaleme aldığı Kitâb-ı Melhame, Batı Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi döneminde kaleme alınan geleneksel melhamelerde olduğu gibi ayların Ekim ayından başlayarak fasıllar şeklinde dizildiği telif-tercüme diye adlandırılabilir bir eserdir. Eser Türkiye Yazma Eserler Kurumu Manisa İl Halk Kütüphanesi koleksiyonunda 1513 koleksiyon numarası ile kayıtlıdır. Eser Eyüb b. Musa tarafından Hicri 1028, Miladi 1618 yılında kaleme alınmıştır. 30 varak olan eserin her sayfasında 19 satır bulunmaktadır. Eserde Oğuzcanın yazı dili olma sürecinde hem Anadolu'ya değişik zamanlarda gelen farklı Türk boylarının ses-şekil özelliklerinin etkisiyle ortaya çıkan ikili kullanımlar (eklerin düz ve yuvarlak şekillerinin bir arada kullanılması vs...) hem de din ve kültür çevresi değişikliği sebebiyle Arapça ve Farsçanın dile etkisi görülmektedir. Konusu itibarı ile alıntı/ödüncleme sözcüklere daha açık olan *Kitâb-ı Melhame*'nin dilinin Batı Türkçesinin ilk dönemlerindeki saf Türkçeden farklı olduğu görülmektedir.

Bu çalışma *Giriş*, *Metin* ve *Dizin/Sözlük* olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde eser tanıtıldıktan sonra yazım özellikleri ve dil bilgisi hakkında bilgi verilmiştir. *Metin* bölümünde Arap harfli metnin varak ve satır numaraları gösterilerek çeviri yazısı yapılmıştır. *Dizin/Sözlük* bölümünde sözcüklerin metindeki anlamları verilerek, aldıkları çekim ekleri alfabetik olarak sıralanmış, bunların geçtiği varak ve satır numaraları yazılmıştır.

Eserde ay, yıldız, doğa olayları ve gezegen adlarının ve astronomi ile ilgili terimlerin Rumca, Süryanice, Arapça ve Farsçaları sonra da eğer varsa Türkçe karşılıkları verilmiştir. Bu sebeple söz varlığına bakıldığında alıntı sözcüklerin oranının yüksek olduğu görülür. Bu çalışmada metnin yazı çevirimi yapılmış ayrıca metin ses ve şekil özellikleri açısından

değerlendirilmiş sonrasında söz varlığı bakımından Orta Oğuz Türkçesi dönemiyle ortak ve farklı unsurlar bakımından da incelenmiştir.

Çalışma boyunca beni her konuda destekleyen ve yükümü hafifleten eşim Serdar Maşuk Kütükçü'ye, sevgisiyle bana güç veren kızım Sedef Deva Kütükçü'ye şükran ve sevgilerimi sunarım.

Türk dili ve astronomi ile ilgili metin çalışmalarına katkıda bulunmak ve diğer araştırmacılara kaynak sunabilmek amacıyla yayımladığım bu kitapta görülebilecek aksaklıkların iyi niyetime verilerek hoşgörüyle karşılanacağı ümidindeyim.

Doç. Dr. Nimet KARA KÜTÜKÇÜ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	V
YAZI ÇEVİRİMİ İŞARETLERİ	VII
ÖN SÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XI
 GİRİŞ.....	 1
Eserin Dili	4
METİN	11
DİZİN/SÖZLÜK	53
KAYNAKÇA	189
ÖZGEÇMİŞ.....	193
TIPKIBASIM	195